

Gezond leef- en werkklimaat

Bouwstenen voor een ActiZ-visie op duurzaamheid

De sterke groei van het aantal kwetsbare ouderen, de krapte op de arbeidsmarkt en de veranderende wensen van ouderen maken het noodzakelijk de ouderenzorg fundamenteel anders te organiseren. Daarbij draait het om de vraag hoe de schaarse middelen zo goed mogelijk ingezet kunnen worden. Realiteit ten aanzien van de maatschappelijke verwachtingen is essentieel: vanwege de schaarse middelen staat de kwaliteit onder druk en zijn pijnlijke keuzes onvermijdelijk. Als we de zorg voor ouderen toegankelijk en van voldoende niveau willen houden moeten er gezamenlijk keuzes gemaakt worden. Tegelijkertijd biedt deze ontwikkeling ook kansen om de maatschappelijke opgaven rond de vergrijzing en verduurzaming te combineren.

1. Inleiding en leeswijzer

Deze notitie zoekt een verbinding tussen de 'core-business' van de leden van ActiZ, het bieden van zorg en ondersteuning, en het thema duurzaamheid. Dit komt voort uit de vraag van leden: wat heeft de ouderenzorg gemeen met duurzaamheid? Waar zit de verbinding en de inspiratie die aansluit op de sector? En hoe is dat bruikbaar te maken voor een eigen aanpak, vanuit de vereniging ActiZ en binnen de eigen organisatie?

ActiZ heeft zich verbonden aan de Green Deal Zorg 2.0. Deze Green Deal is onderdeel van een brede landelijke en mondiale ambitie en agenda vanuit het Klimaatakkoord, het Akkoord van Parijs en de Sustainable Development Goals van de VN. Hoe komen deze grote landelijke en mondiale ambities samen met het dagelijkse werk van zorgorganisaties? Deze notitie biedt een aanzet voor een eigen visie, passend bij de sector, van waaruit een eigen ambitie kan ontstaan. Op die manier kan ook de sectoragenda rond duurzaamheid meer concreet worden en krijgt de Green Deal invulling voor de vvt-sector. Zo kan duurzaamheid iets worden waaraan leden vanuit hun hart voor zorg vanzelfsprekend invulling kunnen geven.

De opbouw van deze notitie is als volgt:

- Eerst wordt ingegaan op de actuele aandacht voor duurzaamheid;
- Vervolgens wordt de verbinding gelegd tussen duurzaamheid en de ouderenzorg;
- Deze verbinding tot duurzame ouderenzorg wordt gepositioneerd als onderdeel van de duurzame samenleving, waarin ook de intergenerationale kant naar voren komt;
- Dit wordt tot slot vertaald naar visie en ambitie van ActiZ.

Separaat heeft ActiZ een agenda en werkplan geformuleerd die dit concretiseert naar handelingsperspectief voor de komende paar jaar.

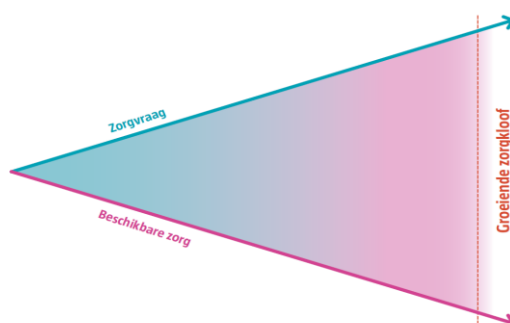
2. Waarom duurzaamheid?

Duurzaamheid is een onderwerp waar leden van ActiZ al langere tijd aan werken. Thema's als *healing environment* zijn niet nieuw, net zo min als kwaliteit van leven en kwaliteit van werk. Tegelijk is er momenteel hernieuwde aandacht voor dit thema, onder meer in de media en politiek. Mede vanuit de ervaring dat we tegen grenzen aanlopen en de daaruit voortvloeiende noodzaak om het anders, duurzamer en meer toekomstbestendig te gaan doen.

De huidige manier van leven kan niet voortgezet worden zonder schade voor toekomstige generaties. Klimaatverandering en vervuiling vraagt verandering van de manier van leven. De Verenigde Naties hebben daarom 17 *sustainable development goals* opgesteld. Deze doelen maken duidelijk dat duurzaamheid ook gaat over gezondheid, werk (duurzame inzetbaarheid van medewerkers), kansen en opleiding en circulariteit. Duurzaamheid raakt de hele samenleving; oplossingen vragen keuzes en bijdragen van iedereen. In de brede visie vanuit de Verenigde Naties zijn parallellen zichtbaar tussen de inzet die nodig is rond duurzaamheid en een toekomstbestendige zorg voor ouderen.

De ouderenzorg zoals nu georganiseerd is niet toekomstbestendig. Het aantal ouderen dat zorg nodig zal hebben, verdubbelt de komende 20 jaar. Het aantal medewerkers, mantelzorgers en vrijwilligers groeit echter niet mee. Meer van hetzelfde doen is dus geen optie. De zorg van ouderen vraagt om een andere organisatie.

Deze andere organisatie van de zorg voor ouderen kan niet enkel vanuit de sector zelf komen. Het is een vraagstuk dat de gehele samenleving raakt. Net als klimaatverandering, is een toekomstbestendige ouderenzorg een maatschappelijke opgave.

3. Duurzaamheid als vanzelfsprekend onderdeel van ouderenzorg

Duurzaamheid gaat over de balans tussen ecologische, economische en sociale waarden. Ook wel verwoord met de drieslag: *People, Planet, Profit*. De zorg voor hulpbehoevende ouderen gaat om het bevorderen van de kwaliteit van leven. Cliënten zelf, mantelzorgers, vrijwilligers en zorgprofessionals en de omgeving waarin mensen verblijven spelen hierin een rol. Vanuit het brede perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen is duurzaamheid daarmee een logisch onderdeel van de ouderenzorg.

Een duurzame toekomst is een gezonde toekomst. Het bevorderen van een gezonde levensstijl voorkomt ziekte of stelt deze uit. Dit geldt ook indirect: gedrag of levensstijl die leidt tot vervuiling van het milieu (via afval), luchtvervuiling en klimaatverandering leidt indirect tot gezondheidsschade en ziekte. Preventie van ziekte is daarmee logischerwijs inzetten op duurzaamheid.

Ook vanuit het werken aan kwaliteit van leven, verwoord in het concept van positieve gezondheid, past duurzaamheid bij de ouderenzorg: medewerkers ondersteunen cliënten op het gebied van gezondheid en welbevinden. Werken aan positieve gezondheid gaat ook over degenen die zorg- en ondersteuning bieden. Zorgprofessionals en vrijwilligers zijn het kapitaal van de sector. Daar vanuit gaande, is het creëren van randvoorwaarden van een duurzame inzetbaarheid van medewerkers noodzakelijk. Een gezonde leef- en werkomgeving is hier onderdeel van. Dit geldt op wereldschaal (Akkoord van Parijs), maar ook voor de eigen leef- en werkplek.

4. Duurzame ouderenzorg is onderdeel van een duurzame samenleving

Een toekomstbestendige en duurzame ouderenzorg verbindt zich op diverse manieren met de samenleving:

- Ouderenzorg raakt alle generaties. Van leerling, zorgprofessional, welzijnsmedewerker of vrijwilliger die betrokken is bij de zorg tot de oudere die zorg en ondersteuning nodig heeft en diens familie of naaste.
- Ouderenzorg gaat om solidariteit tussen generaties. Het zorgen voor elkaar is net als het zorgen voor een gezonde leef- en werkomgeving, een verantwoordelijkheid van nu voor de toekomstige generaties en een teken van solidariteit tussen generaties.
- Ouderenzorg is overal aanwezig. In alle dorpen en wijken is ouderenzorg onderdeel van de samenleving. Het is gericht op thuis kunnen blijven wonen met mogelijkheden om te participeren. En als dat niet langer kan, op verhuizen naar een beschermde woonomgeving.

Impact in potentie groot

De ouderenzorg kan grote invloed hebben om verduurzaming van Nederland een flinke stap verder te brengen. De sector heeft een groot bereik via medewerkers, vrijwilligers, cliënten en hun familie. Ook telt de sector een groot aantal gebouwen, verspreid over het hele land, waar milieuwinst behaald kan en moet worden.

Ouderenzorg in cijfers:

- Ruim 430.000 medewerkers (lokaal vaak de grootste werkgever)
- 2 miljoen cliënten, zowel thuis als in zorgcentra
- Groot bereik van minimaal 100.000 vrijwilligers en daarnaast nog familie van medewerkers/cliënten/vrijwilligers, die indirect bereikt kunnen worden
- Aantal zorggebouwen: ongeveer 1500 grotere locaties door het hele land, met daarnaast nog honderden kleinschalige woonvormen

De impact van de sector op een verduurzaming van de samenleving zit niet alleen in grote projecten, maar met name in wat iedereen in het klein en groot kan bijdragen. Daarbij kan verbinding gezocht worden met andere domeinen of sectoren. Een voorbeeld is, in het kader van de deeleconomie, een zorgorganisatie die in de nacht haar wijkverpleging op pad kan sturen met het elektrisch wagenpark van een gemeente.

Het gaat bij duurzaamheid om een andere wijze van kijken en handelen.

Van uitgaan van iemands beperking	naar	uitgaan van de mogelijkheden van een cliënt
Van verzuimmanagement	naar	vitaliteitsmanagement van medewerkers
Van energieverbruiker	naar	energieleverancier, besparing en energieopwekking
Van afvalproducent	naar	leverancier van grondstoffen in een keten
Van eigendom (kopen)	naar	delen (gebruiksrecht) van middelen

Deze beweging wordt niet alleen ingegeven vanuit een nieuwe kijk op de wereld, maar ook vanuit eigen belang. Schaarste aan medewerkers dwingt tot investering in de inzetbaarheid en vitaliteit van medewerkers. Door minder afhankelijk te zijn van producenten, gaan zorgorganisaties efficiënter om met middelen en zorggeld.

5. Visie van ActiZ op duurzaamheid

De visie van ActiZ op duurzaamheid laat zich als volgt samenvatten:

Vanuit het standpunt 'een duurzame toekomst is een gezonde toekomst', is duurzaamheid een vanzelfsprekend onderdeel van de ouderenzorg. Dit uit zich in het bevorderen van kwaliteit van leven van cliënten, in vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van medewerkers en in het creëren van een gezonde leef- en werkomgeving.

6. Ambitie

Vanuit bovengenoemde context en visie is het de ambitie van ActiZ als branchevereniging om:

- De visie onderdeel te laten zijn van alle onderdelen van het ActiZ beleid en uit te dragen in uitingen naar onder meer media en politiek. Dit heeft betekenis voor de positionering van de branche, maar ook voor onze relatie met stakeholders, die meer op de lange termijn gericht zal moeten zijn.
- In 2022 duurzaamheid een vanzelfsprekend onderdeel te laten zijn van de visie en strategie van leden, ook in de wijze waarop ze zich kunnen verbinden met de samenleving. Met name vanuit de vierde pijler in de Green Deal, een gezond leef- en werkklimaat en van daaruit duurzaamheid breed.
- Per 2022 te streven dat de verduurzaming van het zorgvastgoed verankerd is in het vastgoedbeleid van leden. ActiZ zal leden hierbij ondersteunen door ondersteuning en kennisuitwisseling bij het opstellen van de eigen portefeuilleroutekaart verduurzaming zorgvastgoed met mijlpalen voor 2030 en 2050.
  - Onderdeel hiervan is dat ActiZ de leden handelingsperspectieven biedt voor de warmtetransitie en de wijkaanpak daarin, en zich inzet voor financieringsmogelijkheden voor de investeringen die nodig zijn voor verduurzaming van zorgvastgoed.
  - De verduurzaming van zorgvastgoed zal waar mogelijk samen gebracht worden met de groeiende vraag naar passende woonvormen met zorg voor ouderen.

- Circulair werken bij een groot deel van de leden in 2022 verankerd te zien in inkoop en afvalverwerking en de algehele manier van werken. Dat wil zeggen dat duurzaamheidscriteria onderdeel zijn van het inkoopbeleid van leden. Op terreinen als voeding, materialen en gebouwen. ActiZ spant zich daarbij in om op landelijk niveau de juiste randvoorwaarden te creëren voor circulair werken en duurzame afvalverwerking in de keten.
- Medicijngebruik onder ouderen in zorg terug te dringen door gezond leven en gezonde voeding onderdeel te laten zijn van het eigen organisatiebeleid.
- Als branchevereniging een makelaarsrol te vervullen in het ontsluiten van kennis en inspirerende voorbeelden en het creëren van randvoorwaarden voor leden om bovengenoemde ambitie ook daadwerkelijk mogelijk te maken.

Bijvangst hiervan is dat de ambitie en resultaten op het gebied van duurzaamheid leden van ActiZ maakt tot aantrekkelijke werkgevers.

7. Agenda voor 2021 en verder

Voor 2021 is een werkplan duurzaamheid ontwikkeld. Enkele speerpunten daaruit zijn:

- ActiZ ontwikkelt een toolkit voor leden die de beschikbare informatie over visie, aanpak, goede voorbeelden en vindplaatsen bij elkaar brengt.
- ActiZ zet zich in voor verminderde verantwoordingsdruk rondom duurzaamheid. Uitgangspunt is één verantwoording van verduurzaming zorgvastgoed via de routekaart i.p.v. afzonderlijke verantwoording van EED, informatieplicht en routekaart.
- ActiZ deelt kennis met de leden over de aanpak van de eigen routekaarten en stimuleert leden deze voor 1 juli 2021 gereed te hebben.
- ActiZ werkt mee aan een heldere en eenduidige monitor voor de verduurzaming van zorgvastgoed.
- ActiZ ontwikkelt een voor leden aansprekende en stimulerende 'voetafdruk' van de ouderenzorg om de bewustwording te vergroten.
- ActiZ Platform duurzaamheid (voor bestuurders) is door Corona in 2020 'on hold' gezet. Wanneer dit opportuun is blazen we dit platform weer nieuw leven in.
- ActiZ netwerk coördinatoren duurzaamheid wordt voortgezet. Uitwisseling van kennis en ervaringen bijv. m.b.t. pilots circulair inkopen en hoe houdt je binnen de zorgorganisatie aandacht voor duurzaamheid in tijden van Corona.